

Lp Kristina Kallas
Haridus- ja teadusminister
Haridus- ja teadusministeerium
Munga 18
50088 TARTU

02.12.2024

Haridusleppe allkirjastamine ja koolivõrgu rahastamine

Eraüldhariduskoolid olid haridusleppe protsessi suhtes päris alguses väga lootusrikkad ja toetavad, sest selle üks olulisi mõtteid oli kõikide haridussüsteemi osapoolte vahel ühiselt kokku leppida, kuidas Eesti koolivõrgu ees seisvate väljakutsetega toime tulla. Paraku tuleb tõdeda, et hariduslepe on pigem tekitanud lisapingeid, jaganud osapooled leeridesse ja puuduvad ühised arusaamad haridusleppe praeguse versiooni osas.

Plaanitud ühiskondliku panustamise ja ühise kokkuleppe asemel oleme saanud erinevate osapoolte vastandumise nii koolipidajate, asukohtade kui erialaliitude lõikes. Sellist olukorda me haridusleppe protsessilt kohe kindlasti ei oodanud ja kuna paljud olulised osapooled ei ole nõus hariduslepet allkirjastama, siis ei saa seda ka haridussüsteemi osapoolte tõsiseltvõetava ühise kokkuleppena võtta.

Eraüldhariduskoolid on kogu haridusleppe läbirääkimiste protsessi käigus muutunud üha murelikumaks haridusleppes kavandatud kokkulepete sisuliste ja rahastamise võimaluste osas. Haridusleppe kolmandal kohtumisel 29.04.2024 käsitleti rahastamismudeli tööühma tulemusi, millel puudusid otsesed seosed HTM poolt tellitud koolivõrgu analüüsi tulemustega ja mõjuanalüüsidega. Sellest tulenevalt saatsime 09.05.2024 ministrile eraüldhariduskoolide poolt märgukirja, milles tõime välja 4 olulist rahastusmudeli mõjutegurit ja palusime maikuu läbirääkimiste vooruks täiendavat infot hariduskulude analüüsides ja finantsmõjude kohta. Ühtlasi palusime 21.05.2024 haridusleppe läbirääkimistel kirjalikult protokollis fikseerida eraüldhariduskoolide ühised seisukohad, et kui õpetajate töökoormuse või karjäärimudeli muudatuste rakendamisega seoses tekivad ilma täiendava rahastuseta lisakulud, mis jäävad koolipidaja enda kanda, siis me ei ole erakoolide poolt nõus selles kokku leppima.

Kogu haridusleppe protsessi käigus ei ole eraüldhariduskoolid saanud selgust, kuidas haridusleppes kaasnemise täiendavaid kulusid on võimalik katta ja kuidas see mõjutab edaspidi eraüldhariduskoolide pidajaid. Meil oli hea meel, et eraüldhariduskoolide esindajad kaasati KOV-de rahastuse tööühma, kuid täiendava selguse saamise asemel selle tegevus hoopis külmutati. Kinnitatud riigieelarvet ja ametlikke otsuseid arvesse võttes ei ole meil tänaseni selget arusaama ega kindlust, kuidas kavatakse õpetajate karjäärimudeli ja töökoormuse muudatuse rakendamiseks vajalikud lisakulutused katta. Seega meie arvates on **hariduslepe kaotanud esialgse fookuse, sihi ja sisu** ning haridusleppe sisul puudub selge seos koolivõrgu rahastamisega. See on aga eksistentsiaalselt hädavajalik haridusleppe elluviimiseks ja kokkulepete täitmiseks kõikide haridusleppe osapoolte ja koolipidajate jaoks.

Eraüldhariduskoolide mure rahastamise osas on siiras ja põhjendatud, sest hoolimata riiklikust haridustoetusest oleme suurel määral isemajandavad ja majanduskeskkonna muutustest sõltuvad ning õppemaksudega seotud rahalistest ja perioodilistest piirangutest tulenevalt fiskaalselt väga tundlikud oluliste muutuste suhtes.

Sellega seoses saatsime eraüldhariduskoolide poolt ministrile märgukirja ka 09.05.2023, kus tegime ettepaneku panna kokku töörühm töötamaks välja riikliku rahastamise (pearahade) indekseerimise süsteem. Seetõttu olime sellel aastal lootusrikkad hariduslepe rahastusmudeli töörühma tulemuste suhtes, kuid selle väljund **oli kahjuks puudulik** ja meist mitteolenevate kulude kasvuga seoses oleme üha keerulisemas olukorras. Juhime siinkohal tähelepanu asjaolule, et riikliku haridustoetuse komponendid on üle 10 aasta püsinud muutumatuna ja eraüldhariduskoolid on pidanud ise leidma vahendid pea kahekordistunud kulude taseme katmiseks.

Eraüldhariduskoolide pidajate ja koolijuhtide jaoks on endiselt väga oluline toetada hariduslepe protsessi käigus väljaõeldud püüdlusi õpetajate palgatõusu, enesearengu ja motivatsiooni osas. Oleme seda meelt, et kvalifitseeritud õpetajate defitsiit on üks suuremaid probleeme tänases haridussüsteemis ja see **peab olema prioriteediks riiklikul ja ühiskondlikul tasemel**, mitte ainult koolipidaja või kooli tasemel. Hariduslepe peab olema kõigi oluliste osapoolte ühine sisuline kokkulepe ja seisma kõrgemal päevapoliitikast. Seda ei tohiks allkirjastada kampaania korras ja huvigruppide survestamise kaudu ning see ei saa olla erinevate sisepoliitiliste huvide tööriistaks.

Sellega seoses vajab haridussüsteem **olulisel määral täiendavat rahastamist** ja finantseerimise allikad peavad ettevaatavalt pikaajaliselt olema väga selgelt määratletud. Kui tahame õpetajaid kooli tuua, neid seal hoida, nende motiveerimiseks ja enesearengu toetamiseks soodsad tingimused luua ning tagada kvaliteetse hariduse andmise jätkusuutlikkus, siis on vaja selgeid ühiseid kokkuleppeid ja fikseeritud finantseerimise allikaid. Ilma selleta ei ole võimalik haridusleppes sõnastatud põhimõtteid ellu viia ja see lepe muutub pelgalt hea tahte deklaratsiooniks, mitte osapoolte ühiseks kokkuleppeks.

29.11.2024 toimus eraüldhariduskoolide katusorganisatsioonide ühine nõupidamine, et veelkord arutada erakoolide seisukohti hariduslepe sisu ja allkirjastamise osas. Hariduslepe läbirääkimiste protsessist ja hariduslepe sisust tulenevalt ei ole paraku eraüldhariduskoolide ja koolipidajate osas üksmeelt. Mitmed eraüldhariduskoolide pidajad kõigest kolmest ühendusest ei toeta sellisel kujul hariduslepe allkirjastamist ning **koolipidajate hirmud täiendavate kohustuste ja rahastamise osas on suured**. Seega isegi häälteenamusega vastuvõetud otsuste puhul ühenduste üldkoosolekul või juhatuses ei ole tegemist erakoolide ühise seisukoha ja toetusega ning hariduselepele antud allkiri ei ole vastavuses selle dokumendi algse idee ja olemusega.

Kuna hariduslepe rakendamise ja rahastamise seis on äärmiselt ebamäärane ja enne 2026.a riigieelarve koostamist arvatavasti mingit selgust ei saabu, siis **eraüldhariduskoolide arvates oleks mõistlik hariduslepe allkirjastamine edasi lükata** kuniks riik on selgelt määratlenud rahastamise võimalused ja allikad, erinevate osapoolte pingeid ja vastasseisud on maandatud ning on võimalik kõik olulised hariduslepe osapooled uuesti laua taha kokku tuua. Kuna hariduslepet ei hakata ellu viima enne 2026.a., siis on aega järgmisel aastal piisavalt aega osapooli lepitada, ühisosa leida ja **hariduslepe tõelise ühise kokkuleppena allkirjastada**.

Kui HTM otsustab kõigest hoolimata siiski hariduslepe sellisel kujul ja osade oluliste osapoolte puudumisel siiski allkirjastada, siis oleme eraüldhariduskoolide pidajatena väga keerulises seisus. Ühelt poolt ei toeta me praeguses olukorras ja sellisel kujul hariduslepe allkirjastamist, kuid teiselt poolt tahame seista oma koolijuhtide ja õpetajate selja taga ning väljendada toetust nende töötingimuste, enesearengu ja motivatsiooni parandamise võimalustele.

Sellest tulenevalt otsustasime ühenduste juhatuste tasemel alljärgnevalt:

- 1) Oleme nõus haridusleppes kirjapandud põhimõtteid toetama ja oma toetavat hoiakut haridusleppe allkirjasatamisega väljendama vaid tingimusel, et me ei võta endale haridusleppe täitmise vastutust enne kui on selgunud selle elluviimiseks vajalik täiendav rahastamine eraüldhariduskoolidele;
- 2) Kui haridusleppe tingimuste elluviimiseks vajalikku täiendavat rahastust eraüldhariduskoolidele ei teki või see kohustus kasvõi mingil määral langeb täiendavalt eraüldhariduskoolide pidajate praeguse rahastuse raamidesse, siis võtame oma allkirja tagasi ja väljume haridusleppest.

Siinkohal on oluline silmas pidada, et täna on Eestis kolm juriidiliselt eraldiseisvat sõltumatut eraüldhariduskoolide katusorganisatsiooni (Eesti Eraüldhariduskoolide Ühendus, Eesti Vabade Waldorfkoolide ja-Lasteaedade Ühendus ning Eesti Kristlike Erakoolide Liit) ja ühenduste liikmeskonda ei kuulu kõik Eesti erakoolipidajad. Seega eraüldhariduskoolide ühendused ei saa rääkida ühendustesse mitte kuuluvate koolide nimel ning ilma kirjalike volitusteta ei saa eraüldhariduskoolide ühendused esindada eraldiseisvaid erakoolide pidajaid. Kuna kõikide eraüldhariduskoolie pidajate kirjalikke volitusi pole praegustes oludes võimalik saada, siis haridusleppe tingimuste täitmine jääb iga koolipidaja enda otsustada.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ahto Orav

MTÜ Eesti Eraüldhariduskoolide Ühenduse juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Liivika Simmul

Eesti Kristlike Erakoolide Liidu juhatuse liige

/allkirjastatud digitaalselt/

Meelis Sügis

Eesti Vabade Waldorfkoolide- ja lasteaedade Ühenduse juhatuse liige

Koopiad:

Eesti Haridustöötajate Liit

Eesti Koolijuhtide Ühendus

Eesti Ametiühingute Keskliit

Eesti Linnade ja Valdade Liit